

Ihmisen ja eläimen suhde suomalaisessa uutismediassa

Satu Laine

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Amk-opinnäytetyö

2023

Journalismin koulutusohjelma

Tiivistelmä

Tekijä(t)

Satu Laine

Tutkinto

Medianomi

Opinnäytetyön nimi

Ihmisen ja eläimen suhde suomalaisessa uutismediassa

Sivu- ja liitesivumäärä

25 + 3

Tässä opinnäytetyössä selvitetään, millaisena ihmisen ja eläimen suhde kuvastuu suomalaisessa uutismediassa. Tarkoituksena on tutkia esimerkiksi sitä, millaisia sanavalintoja eläimistä käytetään, millaisia mielikuvia eläimistä luodaan ja millainen eläimen rooli eläimistä kertovissa jutuissa on. Opinnäytetyössä nostetaan esille lisäksi erilaisia eläimiin liittyviä asenteita. Lähdeoteoksina käytetään tekstintutkimuksen, filosofian ja kulttuurintutkimuksen teoksia.

Tutkimusaineistona on kuusi Ylen ja Iltalehden verkkosivuilla ilmestynyttä juttua, joissa eläin on tavalla tai toisella jutun keskiössä. Jutut ovat ilmestyneet syksyn ja talven 2022 aikana. Tarkasteltavat tekstit valikoituivat sen perusteella, että ne ovat joko uutisia tai feature-artikkeleita ja niistä on selvästi pääteltävissä, että ne kertovat nimenomaan eläimistä. Videoartikkelit, tiktokit ja muut multimediaaliset juttutyypit sivuutettiin suoraan aineistonvalinnassa.

Aineistoa tarkastellaan tekstuaalisen sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin keinoin. Huomiota kiinnitetään erityisesti sanoihin, mielikuviin ja niihin vaikuttamisen keinoihin, joilla ihmisten asenteisiin pyritään vaikuttamaan. Opinnäytetyössä avataan aluksi eläimen yhteiskunnallista asemaa ja historiaa ihmisen kanssakulkijana, jotta aineiston jutut on helpompi asettaa kontekstiin, johon niitä analysoidessa peilataan.

Tutkimuksen perusteella todetaan, että ihmisen ja eläimen välinen suhde suomalaisessa uutismediassa on monenkirjava. Eläin on harvoin aktiivinen toimija itsestään kertovassa jutussa. Eläin kuvastuu helposti ihmiskeskeisestä näkökulmasta, työvälteenä ja hyödykkeenä, ihmisen toiminnan alaisena objektina. Ihminen kirjoittaa ja valitsee käyttämänsä sanat ja näkökulman.

Opinnäytetyön lopuksi tekijä esittää tutkimustulosten yhteenvetoa ja pohdintaa ja arvioi tutkimustulosten ja tutkimuksen luotettavuutta.

Asiasanat

Eläimet, mediaeläin, kielellinen vuorovaikutus, diskurssianalyysi, mediakuvasto

Sisällys.....

1	Johdanto	1
2	Eläimet ja media.....	3
2.1	Eläin yhteiskuntamme jäsenenä.....	3
2.2	"Kavahtakaa väärää profettoja, jotka tulevat luoksenne lammasten vaatteissa, mutta sisältä ovat raatelevia susia" – eläimen inhimillistämisen ongelmat	5
3	Tekstuaalisen sisällönanalyysin keinot	8
3.1	Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi	8
3.2	Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat.....	9
4	Aineiston valinta ja tekstianalyysit	10
4.1	Esittely aineistosta	10
4.2	Alkuperäinen "kettutyttö" kritisoi Antti Kurvisen turkisomistuksia – "Jos Sanna Marin tekisi samalla tavalla..." / Iltalehti 18.09.2022	12
4.3	Luontokuvaaja tarkkailee lehmiä kuin ne olisivat villieläimiä: "Kesäöinä näkee enemmän säpinää" / Yle 27.09.2022.....	14
4.4	Filosofi Elisa Aaltola uskoo, että syyllisyyden tunne voi muuttaa ihmisen ja yhteiskunnan suhdetta eläimiin: "Me tarvitsemme tätä juuri nyt" / Yle 04.10.2022	16
4.5	Ruumiskoira voi haistaa vainajan jopa kymmenien vuosien kuluttua – Tarkkavainuiset murhatutkijat / Iltalehti 04.10.2022	18
4.6	Sulo Karjalainen ja Kuusamon suurpetokeskus: Totuus vasten kasvoja / Iltalehti 06.10.2022	19
4.7	Sadat surivat "jumalaisen krokotiilin" kuolemaa Intiassa – väitetään eläneen kymmeniä vuosia kasvisruoalla / Iltalehti 11.10.2022	21
5	Yhteenveto ja pohdinta.....	23
5.1	Tutkimuksen luotettavuudesta.....	24
	Lähteet	26
	Artikkelit.....	28

1 Johdanto

Eläimet ovat kiinteä osa ihmisten arkipäivää. Ne ovat rakkaita perheenjäseniä ja työkavereita, mutta myös ihmisen työvälaineitä ja mielihalujen toteuttajia. Ne ovat ruokaa ja materiaaleja. Samaan aikaan ne ovat jotain villiä ja kesyttämätöntä, pelottavaakin – ihmisen tahdon alle taipumattomia.

Kukapa meistä ei olisi joskus miettinyt, millaista on olla eläin. Tätä kysymystä ihmiset ovat pähkäilleet kautta aikain. Vastausta tähän kysymykseen emme eläimiltä saa, sillä ne eivät kommunikoi ihmisten kielellä. Oma tietämyksemme eläimistä auttaa meitä tulkitsemaan esimerkiksi niiden kehonkieltä, jolloin voimme ymmärtää, mitä eläin yrittää meille sillä hetkellä viestittää. Emme siltikään kykene ymmärtämään, millaista on olla toislaajinen – jotain muuta, kuin ihminen.

Nykymediassa eläimet ovat paljon esillä. Eläinvideoita jaetaan sosiaalisessa mediassa ja eläinoikeusasiat puhututtavat yhteiskunnallisella tasolla. Itse eläinjuttuja lukiessani aloin pohtia, millainen eläimen representaatio mediassa oikeastaan on. Millaisia juttuja me ihmiset niistä kirjoitamme? Millainen on eläimiin liittyvä mediakuvasto? Millaiseen asemaan asetamme eläimen, kun kirjoitamme ja puhumme niistä? Millainen asenne ja sävy kirjoittamistamme teksteistä välittyy? Millainen suhteemme eläimiin on?

Tutkimusta eläinten ja ihmisten välisestä suhteesta kirjoitetuissa teksteissä on tutkittu kovin vähän. Samaan aikaan se, kuinka puhumme ja kirjoitamme eläimistä, muokkaa käsitystämme niistä ja vaikuttaa pidemmällä aikavälillä jopa siihen, millaiseen yhteiskunnalliseen asemaan eläimet asettuvat ja millaisessa arvossa niitä pidetään.

Käsittelen omassa opinnäytetyössäni kuutta Ylen ja Iltalehden verkkosivuilla julkaistua eläinaiheista juttua. Valitsemani juttutyypit edustavat uutisia ja feature-artikkeleita eli jutut on rajattu edustamaan uutismediaa. Pyrin tekstien kautta hahmottamaan erilaisia eläimiin liittyviä kokonaisuuksia, kuten asenteita, narratiivia ja sitä, millaisin sanoin ja sanankäntein eläimistä puhutaan.

Opinnäytetyössäni sana *eläin* määrittyy *toislaajisuuden* käsitteen kautta. Eläin on mikä tahansa muu elollinen olio kuin ihminen. Toislaajinen on käsitteenä melko tuore ja se kattaa kaikki muut eläinlajit, paitsi ihmisen. Esimerkiksi koira-eläimistä voidaan puhua toislaajisina.

Jotta eläimistä kertovien juttujen syvällisempää, yhteiskunnallista kontekstia voi ymmärtää, on tiedettävä jotain eläimistä ja niiden asemasta. Opinnäytetyössäni kerron aluksi, millä tavalla eläimet esiintyvät mediassa ja millainen jäsen eläin on yhteiskunnassamme.

Lisäksi kerron, mitä on eläimen inhimillistäminen ja millaisia haittavaikutuksia sillä voi olla, mikäli sitä esiintyy liikaa mediassa.

Kolmannessa luvussa esittelen keinoja, joita olen käyttänyt analysoidessani valitsemiani tekstejä. Sivuan siinä lähinnä tekstintutkimusta ja diskurssianalyysia, joita olen soveltanut opinnäytetyössäni tekstuaalisen sisällönanalyysin muodossa. Tässä luvussa avaan myös hieman ihmisten välistä vuorovaikutusta, asenteita ja ideologiaa. Tämän jälkeen esittelen opinnäytetyössä käyttämäni tekstit ja analysoin niitä tarkemmin omissa luvuissaan.

Viimeiseksi opinnäytetyöstäni löytyy pohdinta, jossa tiivistän yhteen opinnäytetyöni keskeisiä löydöksiä ja havaintoja. Mitään suuria yllätyksiä tekstien analyyseista ei ainakaan itselleni paljastunut, mutta opinnäytetyöni tarjoaa tietoa kirjallisessa muodossa kaikille niille, joita eläimen mediastatus kiinnostaa. Opinnäytetyöni on tehty toimeksiantona Helsingin eläinsuojeluyhdistys HESY ry:lle.

2 Eläimet ja media

Sosiaalisessa mediassa jaetaan runsaasti erilaisia eläintarinoita. Osa niistä tulee uutislähteistä, osa tuotetaan suoraan sosiaalisen median alustoille, kuten TikTokiin. Huomionarvoista on, että eläinten ollessa kyseessä, videomateriaali on huomattavasti suositumpaa kuin kirjoitettu.

Iltalehden ja Ylen juttuarkistoa selaamalla voi huomata kahdentyyppisiä eläintarinoita. On asiapitoisia tekstejä, jotka ovat uutisia tai feature-juttuja. Sitten on niin sanottuja hyvänmielen juttuja, joissa yleensä video on pääroolissa ja joiden tarkoituksena ei ole niinkään välittää tietoa, vaan ainoastaan hauskuuttaa ihmistä eläimen toheloinnilla.

Mediakuvasto on eläinten osalta melko suppea. Eläin esitetään pääasiassa objektina, johon ihmisen toiminta kohdistuu. Eläin on ihmisen apuväline tai uhri. Toisinaan eläin tekee vapaavalintaisesti jotain, esimerkiksi toteuttaa lajityypillistä toimintaa. Koira saattaa hyppiä yli-innokkaasti isäntäänsä vasten tai kissa putoaa sohvalta leikkiessään lelulla. Eläin toteuttaa itseään itsenäisenä subjektina, mutta ihminen esittää toiminnan hullunkurisena. Jutuksi kääntyessään eläimen toiminta muuttuu ihmisen hauskuuttamiseksi, jolloin eläin on jälleen objekti.

Seuraavissa kappaleissa esittelen eläimen perinteistä asemaa yhteiskunnassa sekä sitä, millä eri tavoin ihmiset tapaavat esittää eläimen tekstissä. Käsittelemme esimerkiksi eläimen inhimillistämistä sekä sitä, millaisia ongelmia tästä mahdollisesti aiheutuu.

2.1 Eläin yhteiskuntamme jäsenenä

Millaista on olla eläin? Tätä kysymystä ihminen on pohtinut kautta aikain. Eläimet eivät osaa puhua ihmisten kieltä ja tämän vuoksi tulkintamme eläinten sielunmaailmasta perustuu pitkälti havaintoihin, joita olemme tehneet eläinten käyttäytymisestä.

Eläimen arvo yhteiskunnassa on vaihdellut ja muuttunut vuosisatojen aikana. Kainulainen ja Sepänmaa (2009, 22) kirjoittavat, että keskiajalla papisto väitti ainoastaan ihmisen olevan luotu jumalankuvaksi. Näin ollen eläimillä ei ollut sielua tai henkeä ja ne oli luotu vain ihmisten käyttöä varten. Tämän ajatuksen mukaan eläimillä ei ollut tietoisuutta tai kykyä kärsiä.

Häyryn (1989, 60) mukaan ihminen on nimittänyt eläimet luomiskertomuksessa ja näin ollen on syntynyt tulkinta siitä, että ihminen määritteli eläimet. Näihin vanhoihin ajatusmalleihin vaikuttaisi pohjautuvan nykyinenkin tapa esittää eläimiä ja niiden toimintaa. Ihminen määrittelee eläimiä oman toimintansa näkökulmasta.

On ihmiselle tyypillistä pohtia, millaista olisi olla eläin tai mikä tahansa muu olio sekä sitä, mitä etua ja haittaa siitä olisi. (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 103.) Ihminen myös olettaa, että eläimet eivät puntaroi kysymystä siitä, millaista on olla eläin. Näin ollen ajatlemme myös, että vain ihminen voi vastata tähän kysymykseen. (Häyry 1989, 60.) Tämä ajattelutapa johtaa omalta osaltaan myös tapamme esittää eläimet mediassa.

Eläimet ovat ihmisen elämässä läsnä monella eri tapaa. Ne ovat läsnä fyysisesti. Kirjallisesti ruumiillisesti, sillä monet meistä ihmisistä syövät eläimiä. Ne ovat läsnä funktionaalisesti, toiminnallisesti. Katsomme esimerkiksi eläimistä kertovia dokumentteja ja luemme niistä kertovia satuja. Eläimet lomittuvat osaksi ihmiselämää myös sosiaalisesti. Ne yrittävät kommunikoida meille omaa tapaansa olla olemassa. (Aaltola & Keto 2019, 9.)

Tämän ihmisten tekemän jaottelun voi huomata mitä tahansa eläimistä kirjoitettua tekstiä lukiessa. Eläimistä voidaan kirjoittaa positiivisessa sävyssä, mutta hyvin usein eläimen osakseen saama hehkutus perustuu sen ihmiselle tarjoamaan etuun tai hyötyyn. Eläimen yhteiskunnallinen status ja kulttuurinen käsityksemme kyseisestä eläimestä voivatkin määrittyä suoraan sen perusteella, millaisia biologisia piirteitä eläimellä on (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 41).

Eläimen representaatiota voidaan ajatella eläinkielteisen ja eläinmyönteisen ajattelun näkökulmista. Eläinkielteinen ajattelu tarkoittaa yksinkertaistetusti sitä, että ihminen asettaa itsensä eläimen edelle. Tällöin eläimen käyttämistä esimerkiksi työ- ja palvelustehtävissä pidetään luonnollisena osana yhteiskuntajärjestystä. Eläinmyönteinen ajattelu puolestaan tarkoittaa ihmisten ja eläinten ”luonnollisen” ja ehdottoman eron kyseenalaistamista. (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 55.)

Palataan ajatukseen siitä, että vain ihminen pystyy kirjallisesti ilmaisemaan, millaista on olla eläin. Eläin ilmaisee itseään tavallaan olla se itsellinen eläin, mikä se on. Ihminen tulkitsee ja välittää tätä toislajista olemista omasta näkökulmastaan käsin. Kaikkeen tulkintaan liittyy aina väärintulkinnan riski ja riski on erityisen iso, kun tulkitsemme eläimiä, joiden kieltä emme puhu.

Eläimiä koskeva tieto rakentuu ihmisyyteen liittyvien käsitteiden ja niiden erilaisten kerrostumien varaan. Eläinkuvastomme kertovatkin yhtä lailla ihmiseläimestä kuin kohteestaan.

Ne kertovat siitä, millä lailla ihmiset haluavat nähdä ja kuvata maailmaa kanssaan asuttavat höyhenpeitteiset, karvaiset tai suomiset olennot. (Aaltola & Keto 2019, 10.)

Kun mietimme eläimen asemaa yhteiskunnassa ja sitä, millaisen mielikuvan luomme niistä, on tärkeää pohtia myös omaa suhdettamme toislajisiin olentoihin. Räsänen ja Schuurman (2020, 9) puhuvat kanssakulkijuudesta, jonka voi käsittää ihmisten ja eläinten elämän limittymisenä eri tavoin. Kanssakulkijuus on konkreettisia kohtaamisia, vuorovaikutusta, yhteistyötä, tietoisuutta toisesta, toisen huomioimista ja hoivaamista, mutta myös toisen lajin edustajien alistamista, huonoa kohtelua ja väkivaltaa.

Nämä seikat reflektoituvat vahvasti mediassa. Pelkästään pienessä kuuden jutun otoksessani näkyy useita näistä kanssakulkijuuden elementeistä. On kohtaamisia, vuorovaikutusta ja yhteistyötä, mutta myös alistamista ja huonoa kohtelua. Ihminen asettaa eläimen tiettyyn rooliin ja kontekstiin tiedostamatta aina eläimen omaa toimijuutta tilanteessa.

Eläimen asema yhteiskunnassa on toki parantunut vuosikymmenien saatossa. Tällä hetkellä suosiotaan kasvattaa moderni eläinkäsitys, jonka mukaan eläin on tietoinen ja tunteva yksilö – itsellinen toimija. Lisääntynyt tieto eri eläinlajien kognitiivisista ominaisuuksista ja kyvyistä edesauttaa ihmisten eläinkäsityksen muuttumista. (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 49, 162).

2.2 ”Kavahtakaa väärinä profettoja, jotka tulevat luoksenne lammasten vaatteissa, mutta sisältä ovat raatelevia susia” – eläimen inhimillistämisen ongelmat

Kyseinen lausahdus on tuttu Raamatun Vuorisarnasta, joka kuuluu Matteuksen evankeliumiin. Sitä voidaan selkeästi tulkita niin, että lammas on hyvä ja susi paha. Me, ihmiset, olemme lampaista, joita Jeesus kaitsee hyvänä paimenena. Sudet ovat väärinä profettoja, jotka yrittävät syödä viattomat lampaat eli houkutella meidät paheiden polulle.

Ihmiset antavat ja ovat aina antaneet luonnolle merkityksiä ja johtavat niistä käytäntöjä. Näistä käytännöistä seuraa elämän kunnioittaminen sekä eläinten moraalisen arvon osoittaminen ja tunnustaminen. (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 104.) Vastaavasti ihmiset ovat luokitelleet eläimiä ikimuistoisista ajoista saakka ja luokittelun keskiössä on ollut eläinten hyödyllisyyden ja haitallisuuden tai vahingollisuuden arviointi. (Räsänen & Schuurman 2020, 13.)

Hyötyä ja haittaa arvioidessaan ihminen usein kiinnittää huomiota siihen, mikä eläin on kyseessä ja millaisia ominaisuuksia sillä on. Häyryn (1989, 8) mukaan ihminen heijastaa itseensä eläinten ominaisuuksia, kuten *julma peto, jänishousu, viekas kuin kettu*. Omien piirteiden, toiveiden ja pelkojen projisoiminen eläimiin on meille ominaista.

Tekstimuodossa edellä mainittuja sananlaskuja voidaan pitää epäsuoran vaikuttamisen strategioina. Ne ovat sananlaskun muotoon luotuja ilmauksia, jotka voivat saada kielenkäytössä sananlaskujen aseman tai tehtävän. (Heikkinen 2009, 82.) Sananlaskuilla on monesti voimakkaita ja yllättävänkin vahvasti vaikuttavia konnotaatioita, joilla voidaan vaikuttaa ihmisten mielikuviin ja ajatusmalleihin.

Surullisenkuuluista esimerkki tästä on juuri susi. Se on peto, joka saattaa tulla jopa ihmisten pihoille. Se ei kunnioita ihmistä ja siksi liitämme siihen useita negatiivisia ominaisuuksia. Inhimillistämme sutta ajattelemalla, että se kiusaa ihmisiä tahallaan tai tappaa esimerkiksi poroja kiusatakseen porotokan omistajaa.

Äärimmillään tällainen inhimillistäminen tulee esille käärmeiden mittailulegendassa. Etenkin monet käärmeitä pelkäävät uskovat, että käärmeet vertaavat ihmisen kokoa omaan kokoonsa ja näin arvioivat ja suunnittelevat, voisiko kyseisen ihmisen syödä. Todellisuudessa käärmeellä ei ole minkäänlaista kapasiteettia suunnitella tällaista ”murhaa”, vaan se on autuaan tietämätön ihmisen sille asettamista odotuksista.

Eläimen toimijuus pitää sisällään eläinten subjektiiviset kokemukset, tunteet, tuntemukset sekä intentionaalisen toiminnan sellaisina kuin niillä on merkitystä eläimelle itselleen. Toiminnallaan eläimet välittävät ajatuksiaan, tunteitaan ja ymmärrystään ihmisille ja toisille eläimille sekä reagoivat myös ihmisten toimintaan. (Räsänen & Schuurman 2020, 10.)

Toisaalta Räsänen ja Schuurman (2020, 210–211) esittävät myös, että eläinten toimijuus tulee näkyviin ensisijaisesti silloin, kun ne vastustavat sitä, mitä ihmiset haluavat niiden tekevän tai niille tehtävän. Silloin, kun kaikki sujuu kuten ihmisen näkökulmasta on tarkoituskin, eläimen toimijuus jää tavallisesti näkymättömäksi.

Eläimen toimijuuteen liittyy ihmisen tekemä tulkinta toiminnan syistä ja motiiveista. Tästä seuraa helposti eläimen inhimillistäminen, kun eläimen toimintaa tarkastellaan ihmiskeskeisestä näkökulmasta ja unohdetaan, että eläinten tapa kokea tämä maailma ja toimia siinä poikkeaa omastamme. Eläimen tekemälle asialle X ei välttämättä löydy syytä tai selitystä, joka ihmisestä tuntuisi järkevältä.

Eläinten inhimillistämistä kutsutaan antropomorfismiksi. Eläintä saatetaan inhimillistää kirjaimellisesti niin, että niiden ajatellaan esimerkiksi tiedostavan menneisyytensä ja tulevaisuutensa tai kokevan olevansa osa yhteiskuntaa. Eläintä ei ymmärretä eläimenä, lajinsa edustajana tai yksilönä, vaan ihmisen kaltaisina. (Schuurman 2013, 2.)

Toinen tapa inhimillistää eläintä on puhua eläimistä samalla tavoin ja samoilla termeillä kuin ihmisistä, mutta pitämättä eläintä varsinaisesti ihmisen kaltaisena. Pyrkimyksenä on ennemmin eläimen empaattinen ymmärtäminen ja sen oman eläinäkökykulman verbali-sointi. Tämä on arkikielessä yleinen tapa tulkita eläimiä, niiden intentioita, tunteita ja toimintaa. (Schuurman 2013, 2.)

Yhteisöllä on erilaisia merkkejä ja merkityksiä, joiden avulla rakennetaan ja ylläpidetään yhteisön sosiaalista järjestystä. Yksi osa tätä järjestyksen ylläpitämistä on kontekstuaali-sointi. Se tarkoittaa kielellisten valintojen herättämiä assosiaatioita johonkin sosiaalisen maailman ilmiöön. Nämä kielelliset valinnat luovat ja muokkaavat sitä kontekstia, jossa juuri sanottua tulkitaan. (Luodonpää-Manni & al. 2020, 353).

Tässä sosiaalisessa kontekstissa luomme ja ylläpidämme kuvaa myös eläimistä, useimmiten median välityksellä. Ei ole yhdentekevää, kuinka eläimistä kirjoitetaan tai puhutaan.

Kielellä on keskeinen rooli kaikessa yksilön ja yhteiskunnan psykososiaalisessa toiminnassa. Sen avulla hahmotetaan maailmaa, vaihdetaan ajatuksia ja tehdään yhteiskunnallisia päätöksiä. Kielenkäyttö ja kielelliset sopimukset ohjaavat ihmisyhteisöjen toimintaa monin tavoin. (Luodonpää-Manni & al. 2020, 31.)

Tämän tiedon valossa voidaan todeta, että eläinten liiallinen inhimillistäminen, mutta toisaalta myös liiallinen vähättely, aiheuttavat yhteiskunnallisia ongelmia. Näistä seurauksista kärsivät tietenkin eläimet, mutta myös ihmiset. Emme ole toisistamme riippumattomia.

Opinnäytetyöni lopusta löytyvässä pohdintaosuudessa pyörittelen erilaisia ajatuksia sen suhteen, millä tavalla media voisi vaikuttaa positiivisen, eläinmyönteisen ja empaattisen eläinkuvan syntymiseen sekä ennaltaehkäistä väärin mielikuvien syntymistä.

3 Tekstuaalisen sisällönanalyysin keinot

Esittelen tässä tekstien analysoimiseen käyttämiäni tapoja. Olen kiinnittänyt erityistä huomiota tekstin sävyyn, sanavalintoihin ja asenteisiin. Tutkimukseni tarkoituksena ei ole ollut selvittää tarkemmin eläimiin liittyviä yhteiskunnallisia ja kulttuurisia konteksteja, mutta olen avannut näitä seikkoja siinä määrin, kuin se tekstuaalisen sisällönanalyysin kannalta on ollut oleellista.

3.1 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi

Rajasin aineistoni koon alle kymmeneen tekstiin, jotta tekstien syvällisemmän analyysin tekeminen olisi mielekästä. Pyrin valitsemaan mahdollisimman erilaisia ja erityyppisiä tekstejä, joissa kerrotaan eläimistä. Ajatukseni oli valita pieneen aineistooni mahdollisimman edustava otos kirjoituksia.

Sisällönanalyysissä olen soveltanut Tuomen ja Saarijärven (2009, 21) teoreettista analyysirunkoa. Problematisointi herättää tekstissä esitetyn tai esiintyvän ongelman. Eksplikoinnin tehtävänä on epäselvien, monimielisten tai implisiittisesti omaksuttujen näkemysten selkeäksi tekeminen, erittely ja muotoilu. Sen jälkeen tulee argumentaatio, jossa arvioidaan eksplikaation tuloksen saatujen näkemysten pätevyyttä.

Opinnäytetyöni kohdalla se tarkoittaa sitä, että olen tarkastellut tekstejä useasta eri näkökulmasta ja tutkinut, millaisia näkemyksiä ja asenteita teksteistä tulee ilmi. Pyrin löytämään teksteistä erilaisia merkityksiä ja tulkitsemaan esimerkiksi sitä, millaisia funktioita ihmiset antavat eläimille kirjoitetussa tekstissä sekä sitä, millainen yhteiskunnallinen asema eläimellä nyky-yhteiskunnassa on.

Arvioin teksteissä kirjoittajan välittämiä mielikuvia ja tunnesävyjä ja käytän tekstianalyytistä lähestymistapaa. Tällöin pyrkimyksenä on eritellä tekstien muotoja ja tulkita näiden erittelyiden pohjalta merkityksiä. Käytännön analyyseissa tekstuaalinen lähestymistapa näkyy erityisesti siinä, että teksti ymmärretään kokonaisuutena, joka muodostuu osakokonaisuuksista. Tekstin piirteitä siis eritellään esimerkiksi suhteessa tekstin osiin, visuaaliseen olomuotoon ja suhteessa tekstin jaksoihin. (Heikkinen 2009, 9–10.)

Sovellan opinnäytetyössäni myös diskurssianalyysistä tuttuja periaatteita. Diskurssianalyysi on väljä, tieteenalarajat ylittävä tutkimusalue. Sitä yhdistää kiinnostus siihen, mitä kielellä tehdään ja miten kieli ja sen käyttö yhdistyvät muihin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin rakenteisiin. (Luodonpää-Manni & al. 2020, 374).

Teksteissä käytetään erilaisia tehokeinoja. Ne voivat olla niin kielellisiä kuin visuaalisiakin. Kirjoitetussa tekstissä ilmenee myös eri alojen, paikkojen ja sosiokulttuuristen ilmiöiden ja käytänteiden hyödyntämistä, jotka Heikkinen (2009, 39) mainitsee.

Yhtä lailla tarkastelen tekstejä ulkoisten kriteerien avulla: mitä teksteillä tehdään tai mikä on samaan tekstilajiin kuuluvien tekstien yhteinen tavoite? Pyrin hahmottamaan juuri eläintekstigenreen kuuluvien tekstien tyypillistä muotoa ja rakennetta, tyyliä, sisältöä ja sitä, millaiselle kohdeyleisölle tekstit mahdollisesti suunnataan. (Heikkinen 2009, 40.)

3.2 Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat

Kieli-ideologiat voidaan määritellä tietoisiksi ja tiedostamattomiksi asenteiksi, mielipiteiksi, uskomuksiksi ja teorioiksi kielestä. Nämä ovat kiinnostavia siksi, että ne eivät useimmiten rajaudu pelkästään kieleen, vaan kertovat monenlaisia asioita myös ympäröivästä yhteisöstä ja esimerkiksi sen aatepohjasta. (Piippo & al. 2016, 24.) Tiivistetysti voidaan ajatella, että kieli-ideologiat ovat tiedostamattomia tai luonnollisia tapoja ajatella ja toimia.

Olen pyrkinyt opinnäytetyössä tuomaan näkyväksi näitä erilaisia keinoja, joilla kirjoittaja pyrkii vaikuttamaan lukijan ajatuksiin, tietoisesti tai tiedostamatta. Teksteistä voidaan löytää esimerkiksi erilaisia semanttisia rooleja eli sanan asemaa lauseessa. Tämä tarkoittaa sitä, millainen tehtävä sanalla on lauseen merkityksen kannalta. Sana voi olla esimerkiksi agenttiivi eli elollinen yksilö, joka on teon ja toiminnan aikaansaaja tai kohde, jolle jotakin tehdään, tai joka tehdään, ilman että kohde voi itse vaikuttaa tekemiseen (Aalto & al. 2000, 149).

Ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyvät termit affekti ja affektiivinen. Affekti tarkoittaa voimakasta mielen ja kehon tunnetilaa, affektiivinen puolestaan tunteisiin vaikuttavaa. Nykymaailmassa yleistä on myös polarisoituminen eli kuplautuminen, jolloin tietyn asian ympärille muodostuu affektiivisia yhteisöjä eli ”kaikukammioita”, jossa samalla tavalla ajattelevat vahvistavat toinen toistensa ajatuksia. Tätä kutsutaan vahvistusharhaksi. Kyseessä on kognitiivinen vinouma, jonka perusteella ihminen alkaa suosia omia ennakkokäsityksiä vastaavaa informaatiota. (Rinne, Kajander, Haanpää 2020. 8, 202.203.)

Suurimmassa osassa niistä teksteistä, joita luin opinnäytetyötäni varten, eläimet esiintyvät pelkästään tekemisen kohteena sen sijaan, että olisivat tilanteessa aktiivisia toimijoita tai kokijoita. Eläimistä kirjoittaessa vaikuttaa olevan tyypillistä, että päällisin puolin tekstissä mainittu eläin pyritään esittämään toimijana ja itsenäisenä yksikkönä, vaikka todellisuudessa se on kuitenkin subjekti ja ihmisen toiminnan kohde.

4 Aineiston valinta ja tekstianalyysit

Tässä kappaleessa erittelen valitsemieni tekstien rakennetta ja teen muita huomiota kirjoitetusta tekstistä. Tekstejä on yhteensä kuusi ja valitsin ne Iltalehden ja Ylen vuonna 2022 ilmestyneistä artikkeleista.

4.1 Esittely aineistosta

Eläimistä kirjoitetaan etenkin Iltalehdessä usein. Aineiston valintaa hankaloitti se, että eläimistä kirjoitetut jutut ovat usein lyhyitä ja videopainotteisia. Ne ovat kevyitä hyvänmielen juttuja, joissa eläin yleensä tekee jotain hauskaa tai erikoista.

Tällainen juttu on esimerkiksi ["Rohkea hiiri ajoi kissan tiehensä – video kuin suoraan piiretyistä"](#) -nimellä joulukuun 2022 lopussa julkaistu video Iltalehdessä. Videolla näkyy, kuinka kissa yrittää läpsäyttää tassulla lähestyvää hiirtä, mutta päätyykin lopulta peräytymään päälleikävän hiiren edessä.

Tällaisia juttuja on kuitenkin mahdotonta arvioida tekstuaalisen sisällönanalyysin näkökulmasta, koska tekstuaalinen osuus on minimaalinen ja tiivistää oikeastaan vain sen, mitä videossa näkyy. Nämä on suoraan rajattu opinnäytetyöni ulkopuolelle.

Tekstien valitsemisen kriteereitä minulla oli muutama. Ensiksi jutun täytyi tietysti liittyä eläimiin ja kertoa eläimestä. Toiseksi tekstin täytyi olla luonteeltaan uutismainen tai feature-artikkeli ja siinä piti olla vähintään yksi lähde, jonka motiiveja ja suhdetta käsiteltävään aiheeseen voisi analysoida. Pyrin myös valitsemaan tekstejä, jotka sivuavat jollain tavalla yhteiskunnallisesti merkittävää aihepiiriä.

Aineiston valinnassa ensimmäinen tekemäni havainto oli se, että eläimistä kertovat uutiset harvoin kertovat todellisuudessa itse eläimestä. Esimerkiksi valitsemassani ruumiskoirista kertovassa featurissa juttu ei kerro koirista, vaan ennemminkin niiden tekemästä työstä ihmisten hyväksi. Kuvausta koirasta eläimenä, yksilönä, ei löydy.

Seuraavassa kappaleessa esittelen lyhyesti valitsemani tekstit ja niiden sisällön. Sen jälkeen tekstit on eritelty jokainen omiksi kappaleikseen, joissa tutkin niitä diskurssianalyysistä ja tekstuaalisesta sisällönanalyysistä tutuin menetelmin. Lopuksi olen lisännyt vielä yhteenvetoa ja pohdintaa tekemistäni havainnoista.

Ensimmäinen valitsemani juttu *Alkuperäinen ”kettutyttö” kritisoi Antti Kurvisen turkisomistuksia (...)* käsittelee turkistarhausta ja alan ahdinkoa. Siinä avataan suomalaisen turkistarhausalan nykytilannetta ja pohditaan turkistarhausta ideologisesta näkökulmasta. Jutun keskiössä ovat lisäksi turkisketut ja niiden kohtelu sekä asema yhteiskunnassa. Maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvisen turkisosakkeiden omistusta kummastellaan myös.

Toisessa jutussa *Luontokuvaaja tarkkailee lehmiä kuin ne olisivat villieläimiä (...)* luontokuvaaja kertoo, millaisia havaintoja hän on tehnyt lehmistä tarkkaillessaan niitä kameran kanssa. Aihetta lähestytään suomalaisten ja lehmien pitkän yhteisen historian näkökulmasta. Lehmät ovat lähestulkoon ikoninen osa suomalaista maaseutukuvastoa ja ihminen on kuvannut niitä jo luolamaalauksissa. Jutussa lehmän käyttäytymistä kuvataan niin tekstin kuin kuvienkin muodossa ja niitä pyritään tuomaan lähemmäs ihmistä.

Kolmas juttu *Filosofi Elisa Aaltola uskoo, että syyllisyyden tunne voi muuttaa ihmisen ja yhteiskunnan suhdetta eläimiin (...)* perustuu Aaltolan haastatteluun Ylen *Puoli seitsemän*-ohjelmassa. Kärkeen on nostettu haastattelun keskeinen sanoma: ihmisten on ymmärrettävä toimineensa väärin eläimiä kohtaan ja muutettava omaa käytöstään parempaan suuntaan.

Neljäs aineistooni sisältyvä juttu *Ruumiskoira voi haistaa vainajan jopa kymmenien vuosien kuluttua (...)* kertoo otsikon mukaisesti ruumiskoirista ja niiden työstä. Koirien hajuaistia ja sen ylivertaisuutta kuvastetaan esimerkkitapausten avulla. Poliisikoiralaitoksen kouluttaja kertoo, kuinka koiria koulutetaan ruumiskoiran pestiä varten. Tästä jutusta korostuu ihmiskeskeinen ajatusmalli, jonka mukaan ihminen voi käyttää eläintä mielensä mukaan esimerkiksi työvälineenä.

Viidennessä valikoimassani jutussa pätkäillään aihetta *Sulo Karjalainen ja Kuusamon suurpetokeskus (...)*. Siinä käydään läpi suurpetokeskuksen vaiheita, ongelmia ja sitä, kuinka ihmiset sulkivat silmänsä suurpetokeskuksen ongelmilta aivan liian kauan. Jutussa arvioidaan myös median toimintaa suurpetokeskuksesta kertovaan uutisointiin liittyen.

Kuudes ja viimeinen juttu aineistossani on *Sadat surivat ”jumalaisen krokotiilin” kuolemaa Intiassa (...)*. Siinä kerrotaan Intiassa eläneestä krokotiilista, Babiasta, joita ihmiset pitivät pyhänä. Juttu avaa, miksi krokotiilia pidettiin pyhänä ja kertoo alueesta, jolla se asui. Tämä on aineistoni ainoa juttu, josta on selkeästi havaittavissa aitoa eläimen kunnioitusta jutussa esiintyvien ihmisten osalta.

4.2 Alkuperäinen "kettutyttö" kritisoi Antti Kurvisen turkisomistuksia – "Jos Sanna Marin tekisi samalla tavalla..." / Iltalehti 18.09.2022

Sofia Hännisen kirjoittama artikkeli käsittelee turkistarhausta. Tekstin sävy on kriittinen ja haastateltavaksi on valittu eläinoikeusaktivisti ja kirjailija **Mia Takula**. Hän on yksi kolmesta nuoresta naisesta, jotka vuonna 1995 vapauttivat suuren määrän kettuja turkistarhalta ja tulivat näin nimetyksi kettutyttöiksi.

Jutun tarkoituksena on pohtia, onko turkistarhauksen puolustaminen elinkeinona perusteltua. Kirjoittaja ja haastateltu henkilö esittävät useita kommentteja turkistarhauksen kieltämisen puolesta. Takula pyrkii vaikuttamaan lukijan tunteisiin korostamalla sitä, kuinka turkisketut eli siniketut ovat oikeasti uhanalaisen lajin edustajia. Tämä käy ilmi esimerkiksi seuraavasta kommentista.

– Nämä ovat naaleja, mutta näin halutaan hämärtää eläintuotannon yhteys uhanalaiseen lajiin. Naalithan pesivät tänä vuonna Suomessa ensimmäistä kertaa sitten vuoden 1996, koska laji on niin uhanalainen.

Ihminen perustelee luonnon hyväksikäyttöä ihmisen ja eläimen välisten suhteiden hyötysuhdetta korostamalla. (Häyry, Tengvall & Vilka 1989, 100.) Näin voidaan argumentoida esimerkiksi ihmisen ja nautan välistä suhdetta – nauta saa ihmiseltä ravintoa ja suojaa, ihminen naudalta maitoa ja muuta hyödykettä. Puhuessaan uhanalaisista naaleista, Takula yrittää mahdollisesti kiinnittää lukijan huomion siihen, onko uhanalaisen lajin tarhaaminen ja tappaminen eettisesti oikein.

Takulan otsikkoon nostettu kommentti herättää lukijoita pohtimaan, miksi eläinten suojelusta vastaava henkilö omistaa turkisyriyksen osakkeita. Tässä luodaan tarkoituksellista vastakkainasettelua ja konfliktia.

– Toki Antti Kurvisella (kesk), joka maa- ja metsätalousministerinä vastaa myös eläinten suojelusta, on itsellään Saga Fursin osakkeita, jolloin siinä on niin sanotusti pukki kaalimaan vartijana, Takula sanoo.

Vertauskuvalla "pukki kaalimaan vartijana" halutaan vahvistaa mielikuvaa siitä, että Kurvinen ei välttämättä ole täysin objektiivinen päätöksissään ja lausunnoissaan, mitä turkistarhukseen tulee. Jutussa kyseenalaistetaan, miksi ministeri esiintyy julkisuudessa ja markkinoi yhtiötä, jonka osakkeita itse omistaa.

Teemme tätä heijastamista jatkuvasti ja kuten Takulan kommentista havaitsemme, emme projisoi pelkästään omia piirteitämme, vaan näemme eläinten ominaisuuksia myös muissa ihmisissä. Tällaisten kielikuvien muodossa ylläpidämme tietynlaista mielikuvaa eläimistä.

Takula on jutun pääasiallinen lähde ja saa näin paljon näkyvyyttä mielipiteilleen. Hän tuo keskusteluun myös sukupuolinäkökulmaa toteamalla, että Sanna Marin tuskin voisi esiintyä samalla tavalla julkisuudessa ilman, että asiasta nousisi meteli. Takulan kommentit luovat mielikuvaa siitä, että eläinten ja naisten oikeuksiin liittyvät asiat kulkevat usein käsi kädessä.

Artikkelin viimeisessä osiossa peilataan yhteiskuntamme aiempia ongelmia turkistarhauksen ongelmallisuuteen. Takula vertaa turkistarhauksen ja tehtaan lopettamista keskenään ja toteaa jopa syyllistävään sävyyn, että turkistarhauksen loppumiseen on ollut aikaa varautua, mutta näin ei ole tehty.

Rivien välistä on luettavissa, että Takula pitää todennäköisenä turkistarhauksen loppumista elinkeinona, ennemmin tai myöhemmin. Päättäjien vastuulla olisi tehdä valintoja, jotka auttaisivat nykyisiä turkistarhaajia selviämään siitä, että ala tulevaisuudessa lakkaa olemasta. Mikäli näin ei tehdä, voidaan syyllisenä turkistarhaajien ahdinkoon nähdä hallitus ja puolueet.

Takulasta olisi hyvä pohtia myös, kuinka eettistä on pitkittää turkistarhaajien puolesta väistämätöntä alan loppumista. Hänestä nyt jos koskaan olisi viimeinen mahdollisuus luopua tarhauksesta hallitusti ja rakentaa tarhaajille tukisysteemi hallittuun alanvaihtoon.

– Muuten olemme pian siinä samassa tilanteessa kuin silloin, kun esimerkiksi tehdas lopetetaan ja ihmiset jäävät yllättäen työttömiksi. Turkistarhauksen osalta meillä on ollut parikymmentä vuotta aikaa valmistautua, mutta näin ei ole toimittu.

Eläinten toimijuutta tarkastellut filosofi Vinciane Despert on todennut, että kaikki toimijuus on suhteellista. Toimijat, sen paremmin ihmiset kuin eläimet, eivät ole riippumattomia toisista toimijoista vaan väistämättä vuorovaikutuksessa. Ihmisten ja eläinten väliset suhteet eivät ole tasa-arvoisia tai symmetrisiä, mutta elämämme on lähtökohtaisesti monilajista. (Räsänen & Schuurman 2020, 133.)

Takula ei suoraan mainitse turkistarhaajien ja turkiskettujen keskinäistä suhdetta. Tulkinnaa on kuitenkin mahdollista tehdä. Takulan mukaan alan loppumista ei ole eettistä pitkittää. Tästä kärsivät turkistarhaajat, sillä tuottamattomalla alalla kitkuttaminen on tällä hetkellä heidän ainoa vaihtoehtonsa.

Turkistarhauksen jatkumisesta kärsivät tietenkin myös turkisketut. Tarhaajien ja kettujen välinen suhde on selkeän alisteinen ja kettujen toimijuutta tarhalla rajataan. Hännisen kirjoittaman jutun perusteella voidaan sanoa, että tarhaajien ja kettujen välisen vuorovaikutuksen koetaan olevan niin vahva ja yksiselitteinen, ettei turkistarhauksesta voida edes puhua mainitsematta tarhaajien lisäksi myös kettuja.

4.3 Luontokuvaaja tarkkailee lehmiä kuin ne olisivat villieläimiä: ”Kesäoinä näkee enemmän säpinää” / Yle 27.09.2022

Ylen jutun on kirjoittanut **Päivi Puukka**. Se on reportaasi Lehmilaitumilla-nimisen kirjan tehneestä **Mauri Leivosta**. Leivo on valokuvaaja ja biologi ja käsittelee teoksessaan lehmiä ja niiden arkea.

Puukka kuvailee lehmiä. Hän puhuu *trendikkäistä räpsyttimistä* ja lehmän suurista silmistä, jotka tuijottavat vieraita uteliaina. Leivo tekee samoin, hän kuvailee lehmien aisteja valppaiksi ja kertoo tarkkailevansa niitä syrjässä, jotta pääsee tarkkailemaan niiden lajityypillistä käyttäytymistä.

Leivo kertoo tehneensä aikoinaan pitkiä reissuja Afrikan savanneille. Hän katselee suomalaisia lehmiä kuin ne olisivat villieläimiä savannilla. Tästä välittyy mielikuva siitä, kuinka suomalaiset eläimet, tavalliset naudat, toimivat vaistojensa varassa ulkoillessaan laitumella. Samalla luodaan narratiivia, jonka mukaan domestikoituneet eläimet ovat villieläinten kaltaisia ja toteuttavat itseään piilossa ihmisten katseilta.

Seuraavaksi jutussa haastatellaan väitöskirjatutkija **Mariia Niskavaaraa**, joka tutkii taidetta ympäristö- ja eläinoikeuskysymysten näkökulmasta. Niskavaara mainitsee, että lehmät ovat synnyttäneet ruohoa syömällä sen maisematyyppin, jota kutsumme laitumeksi. Hän nostaa esiin sen, että laitumien häviämisen myötä monet linnut, pölyttäjät ja muut pieneliöt ovat hupenneet.

Niskavaara mainitsee **Eero Järnefeltin** teoksen *Lehmisavu*. Sitä kuvaillaan jopa hieman romantisoidusti. Lehmät *seisovat ja makoilevat raukeina ihmisen sytyttämän tulen äärellä*. Niskavaaran mukaan teoksesta välittyy ihmisen suoma hoiva eläimelle, että lehmisavut on viritelty tarjoamaan lehmille mahdollisuuden tulla lepäämään niitä kiusaavilta hyönteisiltä. Kuvaus ihmisen ja eläimen välisestä suhteesta vaikuttaa enemmän symbioottiselta kuin alistussuhteeseen perustuvalta.

Lehmä on mielikuvissamme edelleen keskeinen maaseudun symboli (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 124), ja yhtä lailla nainen ja eläin on länsimaisessa ajattelussa liitetty toistuvasti yhteen. Erityisesti lehmään liitetään feminiinisiä konnotaatioita monissa kulttuureissa (em. 138). On siinä mielessä luonnollista, että Puukka tuo nimenomaan Niskavaaran mainitsemän teoksen näin selkeästi esiin jutussaan.

Eläimen tunteen kuvaamista pidetään ihmisen kaltaistamisena eli antropomorfisena. Niskavaara esittää, että ehkä ihmiset tunnistavat eläimessä samoja asioita kuin itsessään. Ihmislasten hippaleikit eivät paljoa eroa siitä, kun vasikat leikkivät laitumella ja tällainen samankaltaisuus tuo ihmisiä ja eläimiä yhteen. Erityisesti tästä kappaleesta on havaittavissa affektiivisuutta eli tunteisiin vaikuttamista, sillä monelle lukijalle nimenomaan ihmis- ja eläinlapset ovat poikkeuksellisen tärkeitä ja niitä on sosiaalisesti hyväksyttävää pitää suoisina ja viattomina.

Lehmiä tarkkaillut Leivo korostaa niiden tarvetta päästä liikkumaan taivasalla. Hän mainitsee, että laiduntaminen on lehmien synnynnäinen perustarve ja ilman laiduntamistarpeen täyttymistä lehmä voi huonosti niin psyykkisesti kuin fyysisestikin. Leivo esittää väitteensä vakuuttavasti asiantuntijanäkökulmasta. Tämä kommentti hieman lievittää jutusta välittyvää antropomorfismia, sillä eläinten sisäsyntyisen tarpeen mainitsemalla Leivo tulee samalla muistuttaneeksi, että lehmät ovat eläimiä.

Juttu loppuu faktapohjaisempaan tekstiosuuteen, jossa nostetaan esiin eläinperäisten tuotteiden ja tehotuotannon kyseenalaisuutta, luontokatoa ja toisaalta sitä, että lehmät itsessään ovat ympäristölle haitallisia niiden tuottaman metaanin vuoksi.

Samaan aikaan, kun kritiikki eläinperäisiä elintarvikkeita ja eläinten tehotuotantoa kohtaan kasvaa, ihmisen olisi ratkaistava se, tarvitsemmeko lehmää siitä huolimatta. Laidunmaiden häviäminen on osa luontokatoa.

Lehmien ympäristölle haitalliset vaikutukset ovat kiistattomia. Naudat tuottavat pötsensä metaania ja laitumet rehevöittävät vesistöjä.

Elisa Aaltola ja Sami Keto (2019, 9) kirjoittavat teoksensa *Eläimet yhteiskunnassa* johdantokappaleessa, kuinka tapamme asennoitua eläimiin vaihtuu sen mukaan, millä tavalla olemme mieltäneet tietyn eläimen osaksi ihmiselämää. Lihansyöjä voisi uhrata lähes kaikkensa lemmikkikissansa puolesta ja hirven ruhoa nylkevä metsästäjä tuntee lämmöntunteen sisällään katsoessaan koiraansa. Tämä kertoo ristiriidoista, monitulkinnallisuudesta ja jännitteistä tavoissamme suhtautua eläimelliseen maailmaan.

Lehmä on tyypillisesti yksi niistä eläimistä, jotka ihminen näkee lähtökohtaisesti tuotteena. Lehmästä saadaan maitoa ja lehmän lihaa on sosiaalisten normien mukaan hyväksyttävää syödä.

Puukka herättelee kuitenkin myös toisenlaisia ajatuksia tekstissään. Hän kirjoittaa: *”Teho- maatalous ja tuotantopaineet ovat johtaneet siihen, että osa suomalaisistakin lehmistä seisoo sisätiloissa koko elämänsä. Lehmä sopeutuu siihenkin, mutta laiduntavia nautoja katsoessa se tuntuu väärältä.”*

Kirjoittaja ei tässä jutussa tyydy toistelemaan narratiivia siitä, kuinka lehmä nyt vain kuuluu oleellisena osana suomalaiseen maatalouteen. Hän tunnustaa rehellisesti sen, kuinka nautojen nykyinen kohtelu tuntuu väärältä. Näin myös lukijan on helpompi alkaa kyseenalaistaa sitä, millaisena tässä jutussa pääroolissa olevat lehmät oikeastaan näyttävät yhteiskunnassamme.

Aalto & al. (2000, 25) mainitsevat teoksessaan Kantokorven, jonka mukaan yksi vapaan epäsuoran kerronnan funktio on herättää empatiaa. Kertoja ikään kuin eläytyy henkilöön ja syntyy vaikutelma myötäelämisestä, kun kuvattavasta subjektista kerrotaan kuin hänen omilla ilmauksillaan.

On selvää, että kun kyseessä on lehmä, eläytyminen tähän rooliin on haastavampaa kuin jos kyseessä olisi ihminen. Kertomalla, kuinka ulkona sataa vettä ja lehmien sorkat uppoavat savimaahan tai panemalla merkille lehmien elämänilon, toimittaja kuitenkin yrittää. Empatian herättelemisen perustuu siihen, kuinka sateella kastuminen ja elämästä nauttiminen ovat tuttuja tilanteita ja tunteita ihmisillekin.

Juttutyypin ollessa feature, on toimittajan mahdollista valita hieman vapaammin, kuinka juttunsa rakentaa, millaista kieltä käyttää ja millaisen sävyn hän juttunsa haluaa. Puukka on valinnut lähestyä aihetta eläinystävällisestä näkökulmasta, välittäen johdonmukaisesti koko jutun ajan positiivista kuvaa lehmistä.

4.4 Filosofi Elisa Aaltola uskoo, että syällisyyden tunne voi muuttaa ihmisen ja yhteiskunnan suhdetta eläimiin: ”Me tarvitsemme tätä juuri nyt” / Yle 04.10.2022

Jutun kirjoittaja on **Velipekka Pekkola**. Haastateltavana on Suomen johtava eläinfilosofi **Elisa Aaltola**. Hänet esitellään henkilönä, joka *ei ole arkaillut puuttua tunteita herättäviin eläinsuojeluaiheisiin, oli kyse sitten susien metsästämisestä, pyyntirautoihin loukkaantuneista ”rautakarhuista” tai eläintuotannosta.*

Aaltola puhuu syyllisyydestä ja häpeästä. Moraalista, joka voi heijastua myös siihen, miten ihminen näkee eläimen ja kohtelee toisia lajeja. Hänen mukaansa nykypäivän ihmiset tarvitsevat kollektiivista syyllisyydentunnetta, jotta voimme muuttaa toimintatapojamme ollaksemme parempia eläimille.

Sanavalinnat edustavat usein sellaisia sanastoja, joilla on omat laajalti tunnetut taustansa, avainvertauskuvansa ja konnotaationsa. (Jokinen & al. 2016, 315). Pekkola käyttää ajankohtaisesta eläinsuojelukeskustelusta tuttuja termejä ja ”trendisanoja”, kuten *rautakarhu* ja *eläintuotanto*. Oletuksena on, että sanoja ei tarvitse sen kummemmin selittää tai avata kellekään.

Kirjoittajana Pekkola ei ota henkilökohtaisesti kantaa eläinsuojeluasioihin, vaan antaa haastateltavansa olla äänessä. Aaltolan sanavalinnoista ja kommentteista sen sijaan käy selkeästi ilmi, että hän puhuu eläinten puolesta.

Syyttelyä ja kärjistämistä Aaltola ei kannata. Se aiheuttaa hänen mukaansa vastakkainasettelua. Asiantuntija-asetusta puhuvalla Aaltolalla on selkeä eläinten puolesta puhumisen narratiivi. Hän vetoaa siihen, että *kaikki ymmärtävät, että luonnolla on arvo ja lajien olemassaololla on arvoa, että on tärkeää vaali sitä elämää mitä tällä planeetalla on*.

Tässä voidaan havaita Michael Billigin argumentaatiopositio eli tiettyjen argumenttien, mielipiteiden ja asenteiden tilannesidonnainen asemoituminen. Aaltola argumentoi eläinten ja luonnon paremman ja inhimillisemmän kohtelun puolesta. Hän käyttää vahvaa retorista keinoa, yleistämistä ja jonkin asian pitämistä itsestäänselvyytenä. Tässä tilanteessa Aaltola pyrkii kielenkäytöllään taivuttelemaan yleisön ajamansa argumentaatioposition taakse vetoamalla siihen, että *kaikki ymmärtävät*. (Jokinen & al. 2016, 181.)

Ihmiset antavat luonnolle merkityksiä ja johtavat niistä vaihtelevia käytäntöjä. Tästä on seurannut esimerkiksi elämän kunnioittaminen sekä eläinten moraalisen arvon osoittaminen ja tunnustaminen. Osana tätä kulttuurista konstruktioita ovat myös kertomukset luonnosta ja ihmisistä sen osana. (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 104, 105.) Tämän ajatuksen voi selkeästi nähdä Aaltolan edellisestä kommentista, jossa korostetaan luonnon ja lajien olemassaolon tärkeyttä.

4.5 Ruumiskoira voi haistaa vainajan jopa kymmenien vuosien kuluttua – Tarkka-vainuiset murhatutkijat / Iltalehti 04.10.2022

Tämän jutun on kirjoittanut **Kia Kilpeläinen**. Heti ingressissä korostetaan koiran tarkkaa hajuaistia ja kerrotaan, että jopa vuosikausia vanhoja tapauksia on onnistuttu jälkikäteen selvittämään juuri ruumiskoerien uskomattoman hajuaistin ansiosta.

Ingressissä huomiota kiinnittää heti ensimmäinen lause: ”Koiralla on uskomattoman tarkka vainu, mitä *hyödynnetään* usein rikostutkinnassa.” Sanavalinnalla osoitetaan, että ihminen käyttää koiran ominaisuutta hyödykseen ja koira ikään kuin välineellistetään. Jutusta on havaittavissa eläinkielteinen ajattelutapa, vaikka se ei välttämättä ole jutun kirjoittajan tarkoitus.

Kielenkäytöllä voi olla tilapäisten funktioiden ohella laajoja, yksittäiset tilanteet ylittäviä ideologisia seurauksia, jotka liittyvät diskurssien ja vallan yhteenkietoutumiseen. Esimerkiksi alistussuhteiden legitimoiminen ja ylläpitäminen on yksi tällainen seuraus. (Jokinen & al. 2016, 48.)

Kilpeläinen ei ole ainoa, joka kirjoittaa koiran hajuaistin hyödyntämisestä ja koiran käyttämisestä poliisin työn apuna. Lukija ei välttämättä tajua edes ajatella, mitä hyödyntäminen ja käyttäminen oikeastaan tarkoittavat, eikä näillä sanoilla ole tässä yhteydessä negatiivisia mielleyhtymiä. On luonnollista, että koira käytetään, koska tämä on se narratiivi, johon olemme yleisönä tottuneet.

Jotkin eläinten kyvyt ja teot ovat ihmisen näkökulmasta hämmästyttäviä (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 105), mikä vaikuttaisi omalta osaltaan vaikuttavan siihen, miten ihminen perustelee tiettyjen lajien käyttämistä hyödykseen. Kilpeläisen kirjoittamassa tekstissä tämä ajatus kohdistuu ruumiskoiriin ja koirien yliverlaiseen hajuaistiin, jota ihminen hyödyntää työssään.

Kilpeläinen esittelee jutussa kaksi tunnettua tapausta, jotka ovat lopulta selvinneet ruumiskoerien tekemän työn ansiosta. Jutussa selvennetään myös, miksi koirien hajuaisti on niin ylivertainen ihmisen hajuaistiin verrattuna. Lopussa on tietolaatikko poliisikoirista.

Jutussa haastatellaan poliisikoirien kouluttajaa, ylikonstaapeli **Jarmo Happoa**. Hän kertoo, millaisissa olosuhteissa vainajan haju säilyy parhaiten koiran havaittavissa. Koira nähdään edelleen objektina, työvälineenä. ”Ruumiskoira voidaan *käyttää* myös vainajan etsimiseen maastosta”, toteaa eräs jutun lauseista.

”Koirankouluttaja” itsessään on hierarkisoiva ilmaisu. Se sisältää ajatuksen siitä, että koiran suhde ihmiseen on alisteinen. Koira tarvitsee koulutusta ihmiseltä toimiakseen ”oikein” yhteiskunnassa. Kyseessä on arkikielinen sana, joka on vakiintunut käyttöön, eikä sen sisältämää valta-asetelmaa tule erikseen ajatelleeksi yleisessä kielenkäytössä.

Yhtä lailla hierarkisoivaa kielenkäyttöä löytyy lauseesta ”*poliisikoiralla pelastetaan vuosittain noin kymmenen ihmishenkeä*”. Adessiivi ilmaisee sijaintia jonkin päällä, pinnalla tai lähellä, mutta myös teon välinettä. Tässä yhteydessä sijapäänteen käyttö osoittaa, että poliisikoira on nimenomaan pelastamisen väline – poliisikoira ei pelasta ihmisiä, vaan sitä käytetään pelastamiseen.

Ruumiskoirien koulutuksesta kerrotaan jutussa seuraavaa: ”Ruumiskoiria koulutetaan *vahvistamalla niiden käytöstä* makupaloilla tai leikin kautta, kun ne reagoivat toivottuun hajuun”. Kyseessä on tavanomainen ja yleisesti hyväksytty tapa kouluttaa eläintä, mutta tässäkin ihminen määrittää, millainen käytös eläimeltä on toivottavaa. Luonnollisesti esimerkiksi kuolleisiin eläimiin reagoiminen ei ole toivottavaa, joten ne poiskoulutetaan.

Hegemonialla tarkoitetaan tosiasiallista, ilman sopimusta muodostunutta ylivaltaa. Tällä voidaan konkreettisten valtarakenteiden lisäksi tarkoittaa myös sosiaalisia yhteiskuntarakenteita, joiden perusteella tiettyjä asioita pidetään niin itsestäänselvyytenä, ettei niihin oikeastaan kiinnitetä edes huomiota.

Yksinkertaistamisen ohella toinen yleisesti käytetty hegemonisoimisstrategia on yhteiseen hyväksyntään vetoaminen ja konsensuksen eli yhteisymmärryksen muodostaminen. (Jokinen & al. 2016, 91.) Kilpeläisen teksti ruumiskoirista pohjaa vahvasti tähän oletukseen, että meillä on konsensus siitä, että koiria voidaan käyttää ihmisen työvälineenä. Tätä ajatusta ei millään lailla tekstissä myöskään kyseenalaisteta.

4.6 Sulo Karjalainen ja Kuusamon suurpetokeskus: Totuus vasten kasvoja / Ilta-lehti 06.10.2022

Mari Julkun tekemä katsaus Kuusamon suurpetokeskukseen on karua luettavaa. Heti alussa tuodaan esiin, että keskuksen pitäminen on ollut taloudellisesti kannattavaa. Tämä vie lukijan ajatuksia jo heti siihen suuntaan, että tässä on hyödytty rahallisesti eläinten kustannuksella.

Julku valottaa Kuusamon suurpetokeskuksen taustoja. Keskus sai ensimmäistä kertaa eläintarhaluvan vuonna 1994 ja viimeisin lupa sille on myönnetty vuonna 2018. Syyskuussa 2022 lupa peruttiin, koska karhujen elinoloissa havaittiin mittavia puutteita.

Läänineläinlääkäri **Laura Karvonen** kertoo, että aluehallintovirasto on valvonut suurpetokeskusta lain mukaan noin kerran vuodessa. Aiempia, laajamittaisia ongelmia ei ole ollut aluehallintoviraston tiedossa.

Jutussa kritisoidaan epäsuorasti myös mediaa. Julku kirjoittaa, että ”ennen vuotta 2022 mediakin käsitteli suurpetokeskuksen karhuja ja sen nokkamies Karjalaista käytännössä pelkästään *ihailvast*”. Koillissanomien päätoimittaja **Jenny Halvari** toteaa, että ”kaikki seurasivat tarinaa *kuin yhdessä hurmoksessa*”. Kappaleesta voi tulkita, että karhujen elinoloihin liittyvät epäkohdat olisi pitänyt havaita jo paljon aiemmin.

Eläinsuojelukeskustelu on joskus epäloogista, koska toiset eläinlajit kiinnostavat meitä enemmän kuin toiset. Tästä käytetään termiä spesismi eli lajisorto, joka tarkoittaa piittämättömyyttä muiden eduista ja kärsimyksistä (Kainulainen & Sepänmaa 2009, 170.) Julkun teksti välittää tätä sosiaalista ja kulttuurista konstruktiota ihmisen ja eläimen välisessä suhteessa. Karhujen pitämistä eläintarhassa ei kyseenalaisteta, ennen kuin niiden oloissa havaitaan huomattavia puutteita.

Julkun kirjoittamassa katsauksessa viitataan useisiin vanhoihin Iltalehden ja muiden medioiden arkistojuttuihin Kuusamon suurpetokeskuksesta. Julku kirjoittaa, että osa lehtijutuista vaikuttaa jälkikäteen karmivilta. Esimerkiksi hän antaa Karjalaisen lausunnon: ”Ajattelin antaa Juusolle ja Reetalle luvan. Jos onnistuvat, niin alkutalvesta meillä on uusia karhunpentuja.”

Nämä kaksi karhua ovat täyssisaruksia eli karhujen annettiin lisääntyä sisäsiittoisesti keskenään, eikä kukaan reagoinut tilanteen epäeettisyyteen. Aaltola (2019, 11) kirjoittaa, että hallinnan asettamassa kontekstissa eläin pakotetaan tai asetetaan sekä fyysisesti että psyykkisesti tietynlaiseen olomuotoon: jalostus, rankaisu, häkkiin sulkeminen ja uhanalaiseksi ajaminen. Karjalaisen lausunto *luvan antamisesta* kielii selvästi hänen valtasuhteestaan karhuihin, jotka hänen omistamassaan keskuksessa asuvat. Media on toistanut Karjalaisen narratiivia kyseenalaistamatta sitä.

Karjalaisen kerrotaan käyttäneen Tara-nimisestä karhusta adjektiivia ”*ilkikurinen*”. Suurpetokeskuksen **Pasi Jäntti** on samalla linjalla, kuvaillen Tاراa ”*pahankuriseksi*”. Tässä luodaan mielikuvaa karhusta, joka on ilkeä ja aiheuttaa ongelmia. Suurpetokeskuksen negatiivista vaikutusta karhun toimintaan pyritään häivyttämään tekemällä karhusta subjekti, joka on tavallaan tietoisesti ilkeä ja vastuussa omasta toiminnastaan. Tässä esiintyy selvästi eläimen haitallista inhimillistämistä ja sen ikävä seuraus todetaan jutussakin – Tara-karhu ammuttiin sen karattua suurpetokeskuksesta.

Kokonaiskontekstissa voidaan havaita, että eläinten huonosta kohtelusta uutisointia tuntuu edelleen vaivaavan sama ongelma, mikä jo Häyryn ja muiden (1989, 167) toimittamassa teoksessa todetaan: suuri yleisö ajattelee yksittäisiä eläinräökkäystapauksia tai heitteille jätettyjä kotieläimiä, kun puhutaan eläinsuojelusta. Kun eläimiä kohdellaan huonosti eläintarhassa tai vastaavassa laitoksessa, sitä tuntuu olevan vaikeaa uskoa todeksi. Se kohahduttaa eri tavalla, kuin vaikka löytöeläintaloon päätyvä koditon kissa.

4.7 Sadat surivat ”jumalaisen krokotiilin” kuolemaa Intiassa – väitetään eläneen kymmeniä vuosia kasvisruoalla / Iltalehti 11.10.2022

Atte Lehtosen kirjoittama juttu kertoo Babia-nimisestä krokotiilista, jota paikalliset pitivät pyhänä. Krokotiilia kokoontui suremaan suuri joukko ihmisiä ja sille järjestettiin hautajaiset hindutemppeleissä. Babian uskotaan olleen yli 80-vuotias.

Babiaa pidettiin pyhänä eläimenä siksi, että sen ei uskota ikinä hyökänneen toisen eläimen tai ihmisen kimppuun. Paikalliset asukkaat toivat jopa lapsiaan koskettamaan krokotiilia järvelle, jossa se asui. Babian nimittäin uskottiin antavan siunauksia.

Lehtonen kertoo jutussa, että Babian uskotaan eläneen prasadamilla. Ne ovat riisistä ja raakasokerista valmistettuja lahja-annoksia, jotka temppelein papit ovat pyhittäneet ja siunanneet. Temppelein sihteeri epäilee, että Babia on ennemmin syönyt järven kaloja. Tälle krokotiilille järjestettiin jopa hautajaiset.

Hautajaistilaisuudessa Babian suomuinen ruumis koristeltiin kukilla. Temppelein pappi siunasi eläimen, minkä jälkeen se kuljetettiin kantotuolissa surijajoukon läpi kookospähkinälehtisänkyyn ja haudattiin temppeleihin.

– Saavuttakoon hän Sadgatin (pelastuksen), Intian maatalous- ja maanviljelijöiden hyvinvointiministeri Shobha Karandlaje sanoo Twitterissä julkaistujen kuvien ohessa.

Hautajaistilaisuuden kuvauksesta käy ilmi, että Babiaa kunnioitettiin ja ihailtiin. Krokotiilin elämä nähtiin arvokkaana. Babiasta käytetään termiä ”hän” (englanninkielisessä tweetissä ”her”). Lehtosen kirjoittama artikkeli on sävyltään neutraali, eikä sisällä selkeää arvolausta suuntaan eikä toiseen.

Passiivilauseita ja nollapersoonalauseita pidetään usein yleistävinä ja epämääräisinä ja joskus ne voivat toimia persoonan häivyttämisen keinona (Aalto & al. 2000, 32). Lehtosen

kirjoittamassa jutussa niitä on useita, esimerkiksi ”pyhänä pidetylle Babia-nimiselle krokotiilille *järjestettiin* hautajaiset hindutemppelissä” ja ”Babian *kerrottiin* olleen syömättä usean päivän ajan. Maanantaina sen *havaittiin* kelluvan elottomana järven vedessä”.

Epäselväksi jää, kuka hautajaiset järjesti ja kuka krokotiilin löysi. Jutussa keskitytään pyhänä pidettyyn Babiaan, jolloin kyseessä voisi olla edellä mainitun kaltainen persoonan häivyttäminen. Ei ole oleellista, kuka hautajaiset järjesti tai kuka ruumiin löysi. On mahdollista, että näitä passiivimuotoja käyttämällä pyritään kiinnittämään huomio itse krokotiiliin ja sen yhteiskunnalliseen asemaan Intiassa. Toinen vaihtoehto on, että jutun pohjana on käytetty esimerkiksi englanninkielistä aineistoa ja alkuperäisissä lähteissä ei ole kerrottu näitä tekijöitä.

Jutussa esiintyy suomalaisessa uutismediassa harvoin näyttäytyvä ihmisen ja eläimen välisen suhteen aspekti: uskonto. Uskonnollinen ajattelu on oleellinen osa ihmiskunnan konstruktiota ja vaikuttaa myös eläinsuhteeseemme. Suomessa kristinusko on valtauskonto. Pauliina Kainulaisen mukaan (Aaltola & Keto 2019, 179) kristinuskon pelastuskäsitys on kaventunut ja muodostunut yksilökeskeiseksi ja tuonpuoleisuutta painottavaksi. Tämän ihmis- ja yksilökeskeisen teologian vallitessa kysymys suhteesta eläimiin ei edes nouse esiin.

5 Yhteenveto ja pohdinta

Media vaikuttaa suuresti siihen, kuinka tulkitsemme ja katsomme maailmaa. Suurpetokeskuksen tapauksessa lähtökohta on jo se, että keskuksen karhuista on puhuttu inhimillistävään sävyyn. Juttua varten haastateltu **Sonja Blom** kommentoi, että suhteemme eläimiin on vääristynyt ja että eläimissä tärkeämpää on viihteellinen tai välineellinen arvo kuin eläimen hyvinvointi tai itseisarvo. Karhuja kuvaillaan, kuin ne olisivat itse vastuussa teoistaan ja ymmärtäisivät tekojensa seurauksia, mutta samalla niitä kuitenkin kohdellaan kuin ihmisen tekojen uhriksi joutuneita objekteja.

Sen sijaan Puukan kirjoittama juttu lehmistä laitumella antaa enemmän tilaa itse eläimelle. Jutussa kerrotaan, mitä lehmä tekisi ja tekeekin, mikäli pääsee vapaasti liikkumaan ulkona. Tällainen narratiivi on omiaan rakentamaan mielikuvaa eläimistä aktiivisina toimijoina ennemmin kuin ihmisen omistuksessa olevina passiivisina subjekteina.

Kyseinen narratiivi on verrattain harvinainen, jos katsoo eläimistä kirjoitettuja juttuja pidemmällä aikavälillä. Maailmassa, jota ihmiset hallitsevat, tarvitaan ääni niille, jotka eivät pysty puhumaan. Eläinten sielunmaisemaan eläytyvät tekstit ikään kuin tutustuttavat meitä eläimiin omina persooninaan ennemmin kuin välineinä.

Toisaalta narratiiviin saattaa liittyä myös ongelmia. Eläinlajit eroavat hyvin paljon toisistaan ja niin eroavat myös niiden toimintamallit ja tarpeet. Eläimistä kirjoitettaessa ei voida olettaa, että jokainen ihminen tuntee juuri kyseisen eläinlajin lajityypillistä käyttäytymistä. Mikäli näitä seikkoja ei millään tavalla avata jutussa, voi ihmisen käsitys kyseisestä eläimestä vääristyä. Tällöin eläimeltä aletaan odottaa liikoa tai sen käytökselle ja toiminnalle annetaan liikaa sellaisia merkityksiä, joita siihen ei oikeasti liity.

Tekemäni mediatutkimus on suppea, eikä siitä voida tehdä yleistäviä johtopäätöksiä. Selvää kuitenkin on, että eläimet kiinnostavat ihmisiä ja niistä kirjoitetaan paljon. Niin kutsutussa tavallisessa uutismediassa kantaa ottavat tai kovin radikaalia kuvastoa esittelevät jutut ovat harvassa. Usein eläimestä kirjoitetaan ihmiskeskeisestä näkökulmasta ja esimerkiksi eläinten käyttäytymisestä kertovat jutut tuntuvat kuuluvat erikoisan lehtiin. Yhtä lailla muun muassa tehotuotantoa ja sen varjopuolia pidättäytyään kritisoimasta äärimmäisin sanankääntein.

Millainen on ihmisen ja eläimen suhde suomalaisessa uutismediassa? Analysoimieni tekstien perusteella tämä suhde heijastaa yhteiskunnassamme vallitsevia valtarakenteita, joiden perusteella asetamme ihmisen toislajisten eläinten yläpuolelle, tietoisesti tai tiedostamatta. Teksteissä esiintyy myös toiseuttamista, erottelua ”meihin” ja ”niihin”, joka jälleen

tukee ajatusta siitä, että ihminen olisi parempi kuin muut. Valitsemistani teksteistä tämä tulee selvimmän ilmi arvottavissa sanavalinnoissa ja siinä, että loppupeleissä tekstin sisältö ja esitetty ongelma tai epäkohta kääntyy lähes aina ihmiseen. Toisaalta on syytä pohtia, onko meidän yhteisen kielen puuttuessa edes mahdollista kirjoittaa eläimistä täysin objektiivisesti niiden näkökulmasta.

Eläinten ja ihmisten suhteeseen liittyy monimutkaisia eettisiä kysymyksiä. Nämä kysymykset ja se, kuinka niihin vastataan, vaikuttavat yhteiskuntamme muodostumiseen ja samalla kielelliseen vuorovaikutukseen ja kielen tuottamiin assosiaatioihin.

Piippo, Vaattovaara ja Voutilainen (2016, 35) toteavat, että kielen merkitykset eivät ole läheskään kaikilta osin valmiiksi koodattuna kielen sanoihin tai rakenteisiin, vaan ne syntyvät usein tilanteisesti käyttökontekstissaan osana muuta sosiaalista toimintaa. Tulemme tietoisesti tai tahtomattamme viestineeksi muille jotakin omasta arvopohjastamme tai sosiaalisista ominaisuuksistamme niillä kielellisillä valinnoilla, joita teemme (2016, 84).

Olisiko uutismedian mahdollista olla jollain tavalla mukana vaikuttamassa siihen, kuinka käsitys eläimistä, niiden tietoisuudesta ja itsellisestä olemuksesta muuttuu? Eläinaiheisia tekstejä lukiessani ja analysoidessani en pitäisi tätä lainkaan mahdottomana. Tälläkin hetkellä on mahdollista todeta, että eläimistä uutisoidaan hyvin erilaiseen sävyyn ja erilaisista näkökulmista käsin.

Kiinnittämällä huomiota haastateltavan valintaan, sanavalintoihin, tarkkailemalla mahdollisuuksien mukaan itse jutun keskiössä olevaa eläintä sekä eläimiin liittyvät valta-asetelmat tiedostamalla toimittaja voi vaikuttaa ihmisten asenteisiin. Sitä, kuinka suhteemme eläimiin näyttäytyy uutismediassa tai esimerkiksi visuaalisessa kuvastossa, olisi kiinnostavaa tutkia lisää.

5.1 Tutkimuksen luotettavuudesta

Tutkimuksessa käyttämäni aineisto perustuu muutamaan näytteeseen, eikä tulosten perusteella voida tehdä yleistyksiä. Tietyt teemat ja asetelmat tuntuvat toistuvan siinä, kuinka ihmisen ja eläimen suhdetta kuvataan uutismediassa. Aineistossani ei kuitenkaan vaikuttanut olevan juurikaan muita yhdistäviä tekijöitä kuin se, että ihmisen suhde eläimeen noudattaa yhteiskuntaamme syvemmin juurtunutta ajatusmallia ihmisen paremmuudesta suhteessa toisilajisiin.

Tutkimukseni ei noudata perinteistä tekstin- tai sisällönanalyysin rakennetta, eikä sovi täysin myöskään diskurssianalyysin alle. Aineistoa valitessani minulla ei ollut selkeää analyysirunkoa, jonka perusteella olisin lähtenyt valitsemaan tekstejä. Näin ollen tutkimukseni ei tarjoa numeraalista tietoa esimerkiksi siitä, kuinka monta kertaa tietty sana tai teema esiintyy teksteissä.

Tarkoitukseni oli tutkia, millaista kuvaa ihmisen ja eläimen suhteesta uutismedia tarjoaa ja keskittyä tarkastelemaan tekstejä mielikuvien, sävyjen, assosiaatioiden ja ihmisten välisen kommunikaation näkökulmasta. Tästä syystä aineiston teemoittelu ja kategorisointi tuntui turhalta, vaikka olisi toisaalta saattanut lisätä tutkimuksen läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta.

Laadullinen tutkimus on aina subjektiivista, vaikka kuinka pyrkisi olemaan objektiivinen. Olen omalta taustaltani pitkän linjan eläinsuojelutyöntekijä ja eläinten oikeuksien puolustaja. Tämä varmasti vaikuttaa tapaani tulkita eläimistä kirjoitettua tekstiä ja löytää konnotaatioita, joita niin sanottu arkilukija ei välttämättä huomaisi.

Siitä huolimatta, että joitakin johtopäätöksiä aineistoni perusteella voi tehdä, ei niitä voida pitää absoluuttisina. Tutkimustulokseni ovat erittäin kontekstuaalisia ja sidoksissa juuri näihin teksteihin, joita olen analysoinut. Lopuksi kuitenkin totean, että uskon vastaavanlaisia löydöksiä olevan mahdollista tehdä muistakin eläimistä kertovista teksteistä. Tässä opinnäytetyössä esittämäni havainnot voivat toimia pohjana mahdollisille jatkotutkimuksille.

Lähteet

Aalto, S. & al. (toim.) 2000. Kielen kirjoja: Tekstintutkimus tutuksi. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Aaltola, E. & Keto, S. (toim.) 2015. Eläimet yhteiskunnassa. Into. Helsinki.

Heikkinen, V. (toim.) 2009. Kielen piirteet ja tekstilajit: Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen. Tietolipas 229. SKS. Helsinki.

Häyry, H., Tengvall, H. & Vilkka, L. (toim.) 1989. Eläin ihmisten maailmassa. Gaudeamus. Helsinki.

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 2016. Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino. Tampere.

Kainulainen, P. & Sepänmaa, Y. (toim.) 2009. Ihmisten eläinkirja: Muuttuva eläinkulttuuri. Palmenia. Helsinki University Press.

Karhapää, S.: Kaunokirjallisuuden kerronnalliset keinot feature-journalismissa – tarinallisuus kahdessa HS Kuukausiliitteen ja Kahdessa Long Playn artikkelissa. 2021. Opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, journalismin koulutusohjelma. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/423477/Karhap%C3%A4%C3%A4_Su-sanna_opinn%C3%A4ytety%C3%B6.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 04.11.2022.

Koskela, E.: ”Ihmiskeskeisyyden aika on ohi”. Eläinten representaatiot ja lukijaan vaikuttaminen Eeva Kilven *Animaliassa* ja Elmeri Terhon kokoelmassa *Muistaks ku jotain mut sit ei mitään*. 2019. Opinnäytetyö. Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta. Luettavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201909192894.pdf>. Luettu 04.11.2022.

Kytölahti, A.: Tämä tarina on tosi: Missä kulkevat narratiivisen journalismin rajat? 2018. Opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu, viestinnän tutkinto-ohjelma. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140773/Kytolahti_Anna-Reetta.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 04.11.2022.

Linnasalmi, M.: Kertojan asenne neljässä Suomen Kuvalehden henkilöjutussa. 2019. Opinnäytetyö. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, journalismin koulutusohjelma. Luetta-

vissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/163545/Linna-salmi_Marjo_Opinn%c3%a4ytety%c3%b6.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 04.11.2022.

Luodinpää-Manni, M. & al. (toim.) 2020. Kielentutkimuksen menetelmiä 1. SKS. Helsinki.

Luodinpää-Manni, M. & al. (toim.) 2020. Kielentutkimuksen menetelmiä 2. SKS. Helsinki.

Malinen, J.. 2019. Faktoja fiktion vaatteissa – kaunokirjalliselle journalismille ominaisia kerronnan keinoja Helsingin Sanomien sunnuntailiitteen ja Sunnuntaisuomalaisen feature-jutuissa. Opinnäytetyö. Jyväskylän yliopisto, kielen- ja viestintätieteiden laitos. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/62682/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aiju-201902041396.pdf>. Luettu 04.11.2022.

Pasanen, A. 2015. Valkoinen tiikeri asfalttiviidakon kanahäkissä – Eläimen representaatio Aravind Adigan romaanissa *The White Tiger*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/159609/Pro%20gradu%20-tutkielma_Anna%20Pasanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 02.5.2023.

Piippo, I., Vaattovaara, J. & Voutilainen, E. 2016. Kielen taju: Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat. Art House. Helsinki.

Rinne, J., Kajander, A. & Haanpää, R. (toim.) 2020. Affektit ja tunteet kulttuurien tutkimuksessa. Suomen kansantieteiden yhdistys Ethos ry. Helsinki.

Räsänen, T. & Schuurman, N. (toim.). 2020. Kanssakulkijat: Monilajisten kohtaamisten jäljillä. SKS. Turenki.

Schuurman, N. 2013. Eläin – tavoittamaton tutkimuskohde? Verkkolähde. Kolumni julkaisussa *Elore*, vol. 20 – 1/2013. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. Luettavissa: <https://journal.fi/elore/article/view/79045/39947>. Luettu 25.4.2023.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Artikkelit

Hänninen, Sofia: Alkuperäinen "kettutyttö" kritisoi Antti Kurvisen turkisomistuksia – "Jos Sanna Marin tekisi samalla tavalla..." Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/koti-maa/a/dfb522a1-d76f-4759-b91b-0479e500c713>. Luettu ensimmäisen kerran 13.11.2022.

Julku, Mari: Sulo Karjalainen ja Kuusamon suurpetokeskus: näin kaikki romahti. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/653be21e-7f0d-4211-b941-f1046ceb9cba>. Luettu ensimmäisen kerran 13.11.2022.

Kilpeläinen, Kia: Ruumiskoira voi haistaa vainajan jopa kymmenien vuosien kuluttua. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/b5f3414e-bcb2-480e-b1df-ee76b1b67fe8>. Luettu ensimmäisen kerran 13.11.2022.

Lehtonen, Atte: Sadat surivat "jumalaisen krokotiilin" kuolemaa Intiassa – väitetään eläneen kymmeniä vuosia kasvisruoalla. Luettavissa: <https://www.iltalehti.fi/ulko-maat/a/d421394b-0c7c-4a52-95b0-82a330b3664a>. Luettu ensimmäisen kerran 13.11.2022.

Pekkola, Velipekka: Filosofi Elisa Aaltola uskoo, että syyllisyyden tunne voi muuttaa ihmisen ja yhteiskunnan suhdetta eläimiin: "Me tarvitsemme tätä juuri nyt". Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12649143>. Luettu ensimmäisen kerran 13.11.2022.

Puukka, Päivi: Luontokuvaaja tarkkailee lehmiä kuin ne olisivat villieläimiä: "Kesäoinä näkee enemmän säpinää". Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12633045>. Luettu ensimmäisen kerran 13.11.2022